

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ

УДК 821.134.2(460+7/8):378.4.016(477.54-25)ХНУ

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16750393>

Досвід і перспективи викладання іспаномовних літератур у контексті гуманітарної освіти в Україні: приклад Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

Оржицький Ігор Олександрович,

доктор філологічних наук, доцент, професор ЗВО кафедри романо-германської філології, Харківський національний університет імені

В. Н. Каразіна, майдан Свободи, Харків, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-3762-4162>

Прийнято: 14.07.2025 | Опубліковано: 31.07.2025

Анотація. У статті описується педагогічний досвід викладання іспаномовних літератур на факультеті іноземних мов Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, яке здійснює кафедра романо-германської філології. Історія іспаномовних літератур читається протягом двох семестрів: «Література Іспанії» (VI сем.) та спецкурс «Історія літератур іспаномовних країн Америки» (VII сем; наголошено існування такого курсу лише в Каразінському університеті). Робиться акцент на історичній першості в Україні ХНУ ім. В. Н. Каразіна у деяких аспектах пробудження інтересу до цього мовно-культурного континууму. Роз'яснюється, чому обрано назву «Література Іспанії», а не «Іспанська література», та чому вжито термін «іспаномовні літератури Америки»

замість звичнішого «латиноамериканська література». Подаються детальна структура обох курсів та список обраних автором статті письменників і творів, яким приділена окрема увага в межах обох дисциплін, а прочитання тих творів є обов'язковим. Підкреслюється необхідність викладання історії літератури досить специфічних для українського здобувача вищої освіти країн не як чисто хронологічної зміни епох та імен, а як збереження й розвиток національної традиції, що сприятиме підвищенню міжкультурної компетентності студентів. Наголошена необхідність перевірки на лекціях прочитаного студентами історико-літературного матеріалу іспанською мовою та доцільність (задля оптимізації контролю) проведення коротких тестів на знання прочитаних художніх текстів; при цьому для домашнього прочитання даються лише прозові та драматургічні твори, а важливі приклади текстів поетичних аналізуються безпосередньо на заняттях у рамках комунікативного підходу. Наводиться тематика таких тестів та подаються приклади (в перекладі на українську мову) поставлених питань із необхідними для читачів статті – не іспаністів коментарями. Особлива увага приділена труднощам у викладанні історії іспаноамериканських літератур через наявність великої кількості досить різних, попри єдність мови, національних традицій, через що огляд літератури за окремими країнами не видається доцільним.

Ключові слова: література Іспанії, іспаномовні літератури, національна традиція, іспанська мова, роль Харкова, педагогічний досвід, міжкультурна компетентність, комунікативний підхід, професійна підготовка.

**Sharing the experience of teaching Spanish and Spanish-American literatures
at V. N. Karazin Kharkiv National University**

Ihor Orzhytskyi,

Doctor of Sciences in Literature, Docent, Associate Professor of the Spanish
Philology, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-3762-4162>

***Abstract.** The article describes the pedagogical experience of teaching Spanish-language literatures at the Faculty of Foreign Languages of the V. N. Karazin Kharkiv National University carried out by the Department of Romance and Germanic Philology. The history of Spanish-language literatures is taught over two semesters: “Literature of Spain” (VI semester) and a special course “History of Literatures of the Spanish-speaking Countries of America” (VII semester; such a course exists at Karazin University only). The emphasis is placed on the historical primacy of the V. N. Karazin Kharkiv National University in some aspects of awakening interest in this linguistic and cultural continuum in Ukraine. The article explains why the name “Literature of Spain” was chosen instead of “Spanish Literature”, and why the term “Spanish-language Literatures of America” was used in place of the more familiar “Latin American Literature”. The structure of both courses is explained in detail, and a list of writers and works selected by the author of both courses is provided as well; reading these works is mandatory for students. The need to teach the history of literature of countries that are quite specific for Ukrainian higher education students is emphasized not as a purely chronological change of eras and names, but as the preservation and development of national traditions that will help increase students' intercultural competence. The need to control the historical and literary material read by students in Spanish during lectures is emphasized, and the expediency of conducting short tests on*

knowledge of literary texts read (to optimize control) is emphasized too. At the same time, only prose and dramatic works are given for home reading, whereas important examples of poetic texts are analyzed directly during classes within the framework of a communicative approach. The topics of such tests are given and examples (translated into Ukrainian from Spanish) of the questions posed are provided with comments necessary for readers of the article not specialized in Spanish. Particular attention is paid to the complexity of teaching the history of Hispanic American literatures due to the presence of a large number of quite different national traditions, despite the unity of language, which makes inappropriate a review of literature according to the different countries.

Keywords: *Spanish literature, Spanish language literatures, national tradition, Spanish language, role of Kharkiv, pedagogical experience, intercultural competence, framework of a communicative approach, professional training*

Постановка проблеми. Попри давню традицію викладання зарубіжних літератур в Україні, у вищій школі зокрема, та присутність історико-літературних курсів, відповідно до мов вивчення, на факультетах іноземних мов, в українській науковій періодиці ще не розглядалися принципи й підходи до викладання іспаномовних літератур у вищій школі для студентів, що спеціалізуються в цій іноземній філології, як, здається, й курсів інших національних літератур. Такі дисципліни мають бути вельми відмінними від загальних курсів світової літератури на філологічних спеціальностях, адже мають занурити слухачів у глибини обраної для вивчення національної культури, і робитися це повинно основною мовою вивчення.

Як певною мірою близьку до матеріалу запропонованої статті можна згадати хіба що публікацію Ольги Бандровської «Принципи моделювання історії літератури» від 2008 р. [1], але в ній не розглядаються підходи до

моделювання курсів історії національних літератур, читаних на факультетах іноземної мови для фахівців з певної мови.

Тому в цьому розділі статті, очевидно, неможливо говорити про останні дослідження й публікації про викладання іспаномовних літератур у нашій вищій школі. Натомість слід окреслити **основні проблеми, що постають перед викладачами іспаномовних літератур**. А саме: 1) на III курсі студентам, більшість яких не вивчали іспанську мову у школі, ще досить важко слухати теоретичний курс по-іспанському; 2) у випадку вивчення класичної іспанської літератури до XVII ст. включно прочитання творів у оригіналі є достатньо складним, а тому проблематичним; 3) треба обрати ефективний спосіб контролю за прочитанням художніх текстів, аби не витратити на це значну кількість часу на шкоду оглядовому курсу історії національного літературного розвитку; 4) у викладанні іспаноамериканських літератур необхідний цивілізаційний ракурс і знання викладачем етно-расово-культурної специфіки іспаномовних літератур Латинської Америки.

Тому **ця стаття ставить на меті:**

- окреслити основні періоди літературного розвитку в Іспанії та іспаномовній Америці, на яких раціонально зробити наголос;
- запропонувати основних авторів та їхні твори, які варто розглянути з огляду на національну й регіональну специфіку (утім, це якоюсь мірою може залежати й від власних наукових інтересів та уподобань викладача);
- акцентувати необхідність вивчення історії іспаноамериканських літератур, які поки що в Україні відомі значно менше, ніж іспанська література;
- на основі педагогічного досвіду автора запропонувати можливий спосіб ефективного контролю за прочитанням протягом семестру ключових художніх творів.

Виклад основного матеріалу. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна здійснює підготовку фахівців-бакалаврів та магістрів з іспанської мови за спеціалізацією «Романські мови та літератури (переклад включно)». Іспанська мова викладається як перша, друга та третя у кількох вищих навчальних закладах України і, треба щиро визнати, що є університети, в яких загальний рівень підготовки студентів із цього фаху є вищим, оскільки Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна є наймолодшим, де іспанська мова була запроваджена як перша основна дисципліна. Проблем є безліч (а де їх немає?), проте об'єктивним свідченням достатнього рівня здійснюваної підготовки є наявність постійного набору студентів на цю спеціалізацію. Певно, що існує зовні непомітна аура зацікавленості іспаномовним регіоном у нашому так далекому від західних кордонів та від моря місті, і не проминає вона від початку ХІХ ст., коли саме в Харківському університеті було здійснено перший на території сучасної України художній переклад з іспанської мови з оригіналу, – тоді, зі зрозумілих причин, на російську мову, але в інших закладах освіти розділеної на той час України цього ще не було на жодній з імперських мов. Зробив це близький до декабристів Розумник Гонорський (1791–1819) у журналі «Українській вѣстникъ», який він редагував разом із Г. Квіткою-Основ'яненком і який під тиском цензури припинив існування в 1819 році, коли Р. Гонорський і помер. Про знання Р. Гонорським іспанської мови свідчать наведені перед кожним текстом перший рядок романсу в оригіналі та коментар автора до другого романсу, де він стисло пояснює свій підхід до перекладу одного словосполучення й солідаризується з тим, як його переклав на німецьку Й. Г. Гердер, а не інший німецький перекладач [2; 3].

Каразінський університет став і амфітріоном перших (і поки що єдиних в Україні) «Днів іспанської мови і культури в Харкові "Слідами Мігеля Ернандеса"» (що відбулися під патронатом Посольства Іспанії, [4]), коли у

вересні 2010 року на його базі була проведена міжнародна конференція, присвячена століттю від дня народження видатного іспанського поета Мігеля Ернандеса, який у 1937 р. відвідав Харків, присвятивши славетному ХТЗ вірш на шістнадцять строф «Завод-місто» [5]. Отже, щось невідоме й незримо тягне Слобожанщину до Іберійського півострова.

У ХНУ ім. В. Н. Каразіна, напевно, у найширшому в українській вищій школі масштабі викладається й іспаномовна література. Підкреслю: не іспанська література, а саме іспаномовна, бо, окрім курсу «Література Іспанії», читається ще й спецкурс «Література іспаномовних країн Америки», адже так знаменно, проте дещо й прикро сталося, що після монографії Ю. В. Покальчука «Сучасна латиноамериканська проза» (1978) [6], друге й наразі останнє українське видання, присвячене літературі заокеанського іспаномовного регіону, вийшло 2016 року саме у Харкові й належить перу автора цієї статті [7]. Та й монографії про власне іспанську літературу обмаль – хіба що написані президентом Асоціації іспаністів України О. Пронкевичем, наприклад, «Нація-нарація в іспанській літературі доби модернізму» (2007) [8].

Хочеться сподіватися, що цей досвід викладання стане в пригоді колегам з інших університетів.

Завдання що стоїть перед нами, вельми складне, оскільки треба заглибити студентів у проблематику духовного життя майже незнайомих їм країн і робити це слід іноземною ж мовою. Усе це вкрай необхідно для підвищення міжкультурної компетентності майбутніх фахівців, які мають бачити себе і на арені поширення знань про Україну не лише у «комфортній» Іспанії, а й у іспаномовних країнах Латинської Америки: наші теперішні трагічні обставини й героїчна боротьба змушують державу звернути погляд і на так званий «глобальний Південь». На жаль, іспанська мова в українській освітній системі поширена значно менше від англійської, німецької та

французької, тому більшість студентів, що приходять на іспанські відділення, починають з нуля, а вже на третьому курсі мають слухати теоретичні курси іноземною мовою: в п'ятому семестрі – «Лінгвокраїнознавство» (на щастя, для викладання цієї дисципліни у нас створені якісні підручники іспанською мовою авторства покійної Інни Криворчук [9] та Наталії Попової [10]), у шостому – «Літературу Іспанії», а спецкурс мають на четвертому році навчання у сьомому семестрі.

Я є категоричним прихильником ідеї, що курс практично незнайомої студентам літератури й регіону не має обмежуватися біографіями та творами кількох провідних письменників (так воно легше, звичайно), а давати студентам інформацію про духовний та культурний розвиток протягом століть. Тим цінніше, що таку філологічну й культурологічну дисципліну вони слухатимуть іспанською мовою, бо це буде призвичаювати їх до гуманітарного стилю іспанської мови, підвищуючи тим самим рівень їхньої професійної підготовки. Безперечно, неймовірно важко викласти такий матеріал за два семестри (програмою нашого університету передбачені 40 аудиторних годин на іспанську літературу та 28 – на іспаноамериканську). Тому на лекціях слід висвітлювати складні й проблемні моменти, а студентів просити самостійно прочитувати необхідні розділи в академічних історіях літератур.

Літературознавцями як іспанськими, так і іспаноамериканськими створені монографії, що доступні в мережі з можливістю скачування, є такого роду книжки, хоч і не багато й не найновіші, в бібліотеці університету та Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка (залишко наразі поза дужками вимушену необхідність дистанційного навчання), і також іспаномовна Вікіпедія дає іноді якісний і розлогий матеріал. Само собою, що безліч усього розміщено на різних наукових іспанських електронних ресурсах, але це вже стосується більше дослідницької роботи. І все таки, щоб полегшити

студентам опанування курсу, я створив стислий посібник (в електронному вигляді) іспанською мовою, де охопив розвиток літератури на території Іспанії (заглянувши аж у римську добу) від середньовіччя до кінця XIX ст. На XX ст. ще бракує часу, а от подібний огляд літератури іспаноамериканської має скоро з'явитися.

Досі були міркування більше загального плану. Перейдімо тепер до конкретики викладання кожного з двох курсів.

«Література Іспанії» – саме так називається дисципліна, не «Іспанська література», Хоча студенти вивчають і прочитують тексти літератури країни, писані іспанською мовою, та вкрай необхідно дати їм усвідомлення того, що поняття «іспанська література» та «література Іспанії» не дорівнюють одне одному. Іспанія – країна багатомовна й багатокультурна (йдеться саме про автохтонне населення) і навіть у чинній конституції (пункт 2. Статті 3 [11, р. 12]) зафіксоване словосполучення «іспанські мови» у множині (*lenguas españolas*), і, крім літератури власне іспанською (кастільською) мовою, існують літератури ще й каталонською, галісійською (ці дві з дуже давньою літературною традицією) та басконською мовою. Читати ці твори (навіть у перекладах) студентам було б аж надто обтяжливо, але знати про найяскравіші моменти таки слід. Тому ці епізоди коротко висвітлюються на лекціях: скажімо, значення діяльності каталомовного (з Балеарських островів) письменника, науковця та релігійного діяча Рамона Люля, автора першого на Іберійському півострові (включно з Португалією) роману. Вимагають роз'яснення на лекціях такі складні питання, як поезія іспанських містиків, дві течії в іспанському бароко та й деякі моменти всесвітньо відомого, але й надскладного «Дон Кіхота», потребують спеціальної уваги, зокрема, культурно-географічна специфіка трьох «виїздів» протагоніста (тут доцільна демонстрація створеної іспанськими науковцями карти подорожей Дон Кіхота). На заняттях аналізуються текстуально також і один-два короткі твори

деяких середньовічних авторів, як-от Гонсало де Берсео (поезія, XIII ст.) або Хуана Мануеля (проза, XIV ст.), прочитання яких в оригіналі самотійно було би занадто важким для студентів.

Поряд із цим варто здійснювати і контроль самотійно прочитаного студентами короткого іспаномовного викладу історії літератури, наданому їм у форматі PDF. Спочатку слід з'ясувати, що в заданому на певну лекцію уривку було незрозуміле, а потім (враховуючи і можливу недбалість студентів) дуже корисно запитати, що саме означають певні слова не щоденного вжитку, терміни чи й просто словосполучення, як-от, *gesta* (діяння), *milagros marianos* (чудеса Діви Марії) або фраза *lo romposo e intrincado de adornos estilísticos* (пишномовність і заплутаність стилістичних оздоблень) тощо.

Безумовно, літературний курс неможливий без знання текстів. З розміщеної на сайті кафедри програми та продубльованого на індивідуальні поштові скриньки списку обов'язкових для прочитання творів студенти знають, які тексти їм слід прочитати протягом семестру. Зокрема, для вивчення курсу «Література Іспанії» запропоновані такі твори (для легкості сприйняття читачами статті, які не володіють іспанською, подаю імена та назви українською мовою): 1) «Пісня про мого Сіда» (епічна поема, створена, як тепер вважається, близько 1200 року), 2) Фернандо де Рохас «Трагікомедія про Калісто та Мелібею» (широко відома під назвою «Селестіна» за ім'ям одного з головних персонажів; 1500 р.), 3) Мігель де Сервантес Сааведра «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» (1615), 4) Тірсо де Моліна «Севільський спокусник і камінний гість» (між 1612 та 1625 рр.), 5) Педро Кальдерон де ла Барка «Життя – це сон» (1635), 6) Вісенте Бласко Ібанес «Кров і пісок» (1908), 7) Мігель де Унамуно «Туман» (1907), 8-9) Федеріко Гарсія Лорка «Криваве весілля» (1931) та «Безплідна» (1934, п'єси), 10) Каміло Хосе Села «Родина Паскуалья Дуарте» (1942).

Отже, студенти мають десять текстів для домашнього прочитання без урахування деяких коротких речей, що читаються й аналізуються безпосередньо на лекціях.

Абсолютно зрозуміло, що прочитати це все в оригіналі третьокурсники ще не спроможні. До того ж варто мати на увазі, що навіть в Іспанії «Пісню про мого Сіда» в середньовічному оригіналі ніхто, крім фахівців, не читає, ба навіть «Дон Кіхота» школярі читають в адаптованому до сучасної мови варіанті. Тому нашим студентам теж дозволено читати ці твори в перекладах (або в осучаснених мовних іспанських обробках, коли йдеться про твори, написані до XIX ст.), але із суттєвим застереженням: при аналізі на заняттях або на заліковому контролі всі імена, назви, цитати треба наводити (або знати) винятково в оригіналі, бо помилки навіть у орфографії будуть трохи знижувати оцінку, тож наполегливо рекомендується тримати вдома під рукою і оригінал.

З видатним твором Мігеля де Сервантеса справа дещо складніша. Його взагалі сучасній невідготовленій та ще й молодій людині, нехай і залюбленій у літературу, читати важко. Змусити – означає відбити зацікавленість у іспанській літературі. Але знати щось таки треба. Тому пропоную студентам прочитати десь сумарно 40 розділів з обох частин (ця цифра може незначною мірою змінюватися, залежно від того, наскільки сильним відчуваю курс чи й сам відкриваю для себе нові акценти).

Для якісного, але й недовгого, контролю прочитання текстів розроблені тести на знання кожного твору. Тест студенти виконують безпосередньо на лекції протягом 10-15 хвилин (тест може мати від 5 до 7 запитань), а перевіряю вже після заняття й оголошую результати та проводжу стислий аналіз помилок на наступній лекції. Приклад тесту на матеріалі «Севільського спокусника і камінного гостя», добре відомого, сподіваюся, читачам цієї статті. Знов-таки, подаю це українською мовою для не фахівців: 1) Як звали першу жінку,

спокушену доном Хуаном?; 2) Який зміст має фраза «...ще довго матиму від вас поблажку»? (це слова дона Хуана); 3) Чому одна з жінок каже донові Хуану: «...води творінням ти мені з'явився»?; 4) У якому місті починаються пригоди дона Хуана?; 5) Чи є дон Хуан атеїстом? Обґрунтуйте Вашу відповідь? 6) У якій країні перебував послом командор дон Гонсало де Ульйоа?

Не заглиблюючись у значення цих запитань для сюжету, наголошу, що вони мають на меті перевірку не лише знань ключових епізодів тексту, але й деяких історико-культурних обставин: зокрема, хоча події п'єси відбуваються в XIV столітті, згадка про початок пригод дона Хуана в Неаполі містить натяк на приналежність цього міста іспанській короні в часи написання твору і, навпаки, перебування дона Гонсало послом у Португалії мало би підіграти національній гордості тодішніх глядачів-іспанців, оскільки Португалія на момент написання твору була частиною іспанської імперії.

Елементи представлення у тестах тяглості іспанської літературної традиції є й де-інде. Зокрема, в тесті про «Родину Паскуаля Дуарте» нобеліата Каміло Хосе Сели запитання «Алюзію до якого класичного твору можна відчутти в цих словах Паскуаля «"Я заздрю самітнику з добрим лицем, птахові в небі, рибині в річці й навіть звірині в хашах..."?» [12, с. 119-120] перекидає місток до вже прочитаної драми П. Кальдерона де ла Барки «Життя – це сон» (певно що так само ключової для європейської літератури, як і «Гамлет»), коли Сехізмундо в славетному монолозі з другої сцени першої хорнади (дії) промовляє: «Птах зродився, як із тьми, / І красується улітку, / ... / Коли синяву грудьми / Крає й лине у висоти... / ... / Риба зродиться й не дише, / В піні грається морській, / ... / І глибокі мірять води, / Забавивши прохолоди... / ... / Звір народиться й міцну / Носить шкуру, різномасний, / ... / Коли суть явля страшну / І жорстоку від природи, / Людській силі йде супроти / В небезпеці сам на сам, – / Чом із кращим почуттям / Маю менше я свободи?» ([13], (у Кальдерона уривок про звіра йде перед порівнянням ув'язненого

Сехізмундо з рибою, Села змінив порядок алузій). Аналіз таких тестів на наступному занятті дозволяє робити частково практичними заняттями і лекції, що посилює комунікативний підхід у викладанні.

Гадаю, дуже важливо показати історію літератури не як чисто хронологічну зміну епох та імен, а як збереження й розвиток національної традиції. А для розширення кругозору студентів у галузі іспанської літератури можна сподіватися на допомогу викладачів власне іспанської мови, які на заняттях з аналітичного або домашнього читання можуть використовувати посібник уже згаданої І. Криворчук у співавторстві з А. Чернухою, де обрані для роботи короткі тексти іспанської літератури доповнені короткими біографіями письменників кінця ХІХ – ХХ ст., поясненням синонімів і деяких виразів та вправами практичного характеру [14].

Те, що в Каразінському університеті викладається спецкурс «Історія іспаномовних літератур Америки», можливо, теж якимись недовідомими, але всепроникними хвилями пов'язано з роллю Харкова та його чільного університету в поки що поодиноких зацікавленнях українських науковців Латинською Америкою (утім, на нашому історичному факультеті вже захищено диплом з історії народу мая). Тут, щоправда, йдеться не про літературу, але таки про духовну спадщину того регіону, адже в містечку Південному під Харковом народився, а потім провчився два курси на історичному факультеті університету Юрій Кнорозов, науковець, що найбільше в світі зробив для дешифрування писемності мая. У Харкові та в Південному є тепер вулиці його імені.

Викладання спецкурсу «Література іспаномовних країн Америки» потребує дещо інакшого підходу й оптики подавання матеріалу. Насамперед про назву. Здавалось би, словосполучення «латиноамериканська література» – звичніше. Але це – на рівні не фаховому. Адже між поняттями Латинська Америка та іспаномовна Америка, попри їхню істотну культурологічну

близькість, існують важливі відмінності. Поняття «Латинська Америка» є значно ширшим, бо включає в себе країни, де основною мовою є іспанська, гігантську Бразилію, що розмовляє мовою португальською, хоч вона теж є іберороманською і дуже близька до мови галісійської в Іспанії, але таки досить відмінна, та мови країн, де офіційною мовою є французька – це значна частина островів Карибського басейну та Французької Гвіани у північній частині Південноамериканського континенту. Культурна близькість до власне Латинської Америки ще й англومовних та нідерландомовних країн басейну змушує фахівців з різних питань Західної Півкулі південніше від США говорити про макрорегіон Латинська Америка та Карибський басейн. Але наші студенти вивчають мову іспанську, тому й літературу, яку їм необхідно знати, слід означити як іспаномовну літературу Америки, при цьому на лекції робиться побіжна згадка і про іспаномовну частину літератури чікано на території США.

Загальні принципи викладання цього матеріалу якоюсь мірою подібні до використовуваних у навчанні літератури іспанської, але за умови існування великої кількості країн і літератур суто національно-літературний підхід тут неможливий. Якоюсь мірою доводиться апелювати до знання й пригадування студентами дисципліни з п'ятого семестру – «Лінгвокраїнознавство іспаномовних країн». Проте поєднання історичного огляду з аналізом задалегідь визначених для обов'язкового прочитання текстів залишається в силі. Усе це ще більше сприяє підвищенню міжкультурної компетентності майбутніх фахівців з іспанської мови.

При викладанні курсу літератури такого неймовірно обширного регіону неможливо зробити огляд історичного літературного розвитку по країнах, нехай і основних. Доводиться обмежитися дещо схематичною, але в цілому слушною періодизацією розвитку іспаноамериканських літератур. А саме: 1) Доколумбова література; 2) Література періоду Конкісти; 3) Література

колоніальної доби; 4) Література ХІХ ст.; 5) Іспано-американський¹ модернізм (кінець ХІХ – перша чверть ХХ ст.); 6) Література ХХ ст.; 7) Література «буму» та «новий іспаноамериканський роман»². Слід пам'ятати при цьому, що навіть у колоніальну епоху художні й культурні особливості розвитку тамтешньої літератури істотно відрізнялися від літературного процесу в метрополії. Студентам заздалегідь, так само, як і при вивченні курсу «Література Іспанії», запропоновано прочитати ключові твори (про це трохи далі), а на заняттях іноді, крім власне лекційного викладу, проводиться аналіз коротеньких уривків з найвизначніших творів відповідних періодів. Найголовніше тут: а) приклади поезії ацтеків у іспанських перекладах – це дуже важливо для розуміння подальшого літературного розвитку в Мексичці, адже ацтеки – єдиний народ, що мав до прибуття іспанців власне літературу – авторську поезію (відомі біографії деяких поетів), а не міфологію чи фольклор, як це було в інших частинах доколумбової Америки; б) уривок із неймовірно цікаво написаної хроніки Берналя Діаса дель Кастільйо – солдата армії Кортеса та кілька строф із епічної поеми «Араукана» Алонсо де Ерсільї-і-Суньїги про війну з індіанцями мапуче (Чілі), єдиним корінним народом Америки, територію якого Іспанія повністю так і не підкорила, підписавши наприкінці ХVІІІ ст. пакт, який тепер можна було б назвати визнанням незалежності; в) уривки з «Достеменних коментарів стосовно походження Інків...» Інкі Гарсіласо де ла Веги – першого метиса в іспаноамериканській літературі, білінгва, свідомого своєї двоїстості; г) два-три вірші сестри Хуани Інес де ла Крус (Мексика), єдиної в писаній європейськими мовами літературі барокової поетеси світового рівня (в Україні існує чотиритомне видання перекладів її творів – більше, ніж на будь-яку іншу мову у світі), яка тепер

¹ Написання через дефіс у цьому випадку пояснюється розвитком явища як в Іспанії, так і в іспаномовній Америці, але з деякими суттєвими відмінностями.

² Насправді, в програмі трохи більше пунктів, тут подаю найсуттєвіші, аби не втомлювати читачів.

розглядається у своїй країні як початок високохудожнього фемінізму в літературі всупереч «мачістським» традиціям тамтешньої культури; д) кілька строф із поеми кубинського поета Хосе Марії Ередії – першого романтика в іспаномовних літературах по обидва боки Атлантики, адже з його появою розвиток літератури в колоніях уперше випередив метрополію; е) дватри вірші нікарагуанця Рубена Даріо, поезія якого та винайдений ним термін *літературний модернізм* дали ще один поштовх розвитку літератури в колишній метрополії.

В уже описаному вище тестовому режимі проводиться й контроль прочитання основних текстів літератури регіону, тут усе концентрується на ХХ ст., коли красне письменство іспаномовної Америки почало підкоряти світ. Задані такі автори й твори (подаю список за назвами країн): 1) Аргентина: Хорхе Луїс Борхес – оповідання «Південь», «Дім Астеріона», «Диск» (все на одному занятті); Хуліо Кортасар – оповідання «Вночі обличчям до неба», «Південна автострада» (одне заняття); 2) Венесуела: Ромуло Гальєгос, роман «Донья Барбара» (одне заняття); 3) Колумбія: Габріель Гарсія Маркес, повість «Полковникові ніхто не пише», роман «Сто років самотності» (два заняття); 4) Куба: Алехо Карпентьєр, повість «Концерт бароко» (одне заняття); 5) Мексика: Карлос Фуентес, оповідання «Чак Мооль», повість «Аура» (одне заняття); 6) Перу: Маріо Варгас Льяоса, повість «Щенята» та на вибір один із двох романів – «Місто і пси» або «Зелений дім» (два заняття); б) Уругвай-Аргентина: Орасіо Кірога – оповідання «Війна крокодилів» та «Анаконда» (одне заняття). Отже, разом десять тестів. Як було сказано вище, тести містять від п'яти до семи пунктів.

Окремого коментаря потребують два романи М. Варгаса Льяоси на вибір: для цього письменника розроблені обидва тести, на тестуванні про його романи (це окреме від «Щенят» заняття) пропонуються дві групи питань на кожний твір, який прочитав студент. На заліку, в цьому зв'язку, запропоновані

не 20 відкритих питань, а 21, і студент обирає відповідь на знайоміше питання, а якщо з великого раптом зацікавлення письменником прочитає обидва романи й правильно відповість, це підвищить підсумкову оцінку. Особлива увага до творчості перуанського нобеліата, що недавно покинув цей світ, пояснюється його відвертою позицією на підтримку України: у листопаді 2014 р. письменник відвідав Київ і Дніпро, висловивши цілковиту солідарність із Україною, а в 2022 р. назвав Путіна «кровожерним диктатором» [15].

Подаю приклад тесту на основі оповідань Х. Л. Борхеса. В одному тесті я спробував поєднати всі три задані для прочитання короткі оповідання: 1) Подорож у минуле – це подорож ... (*куди?*; йдеться про оповідання «Південь»); 2) Хто не захистився у мить своєї смерті? («Дім Астеріона»); 3) Один (*йдеться про скандинавського бога*) виявляється сильнішим за ... («Диск»); 4) Як звали спасителя? («Дім Астеріона»); 5) Що провіщає укол голкою? («Південь»). Тут, як і у випадку з об'єднаними в один тест короткими творами відповідно О. Кіроги, Х. Кортасара та К. Фуентеса, у запитаннях відсутні згадки про назву твору та ім'я письменника, а студентам для швидкості виконання немає потреби навіть у називанні їх, бо ознайомлення студента з текстами викладачеві очевидне з відповідей.

Можна сподіватися, що необхідність знання оригінальних текстів іспаноамериканських авторів дасть студентам не лише об'ємне бачення літератур, писаних іспанською мовою, а й створить необхідне уявлення про багатогранність іспаномовного культурного континууму, що істотно підвищить їхню професійну підготовку.

Висновки. У статті на основі власного педагогічного досвіду викладені доцільні, на думку автора, підходи до викладання історії іспанської та іспаноамериканської літератур на відділеннях іспанської мови факультетів іноземних мов. Є необхідним виділення годин на прочитання окремого курсу іспаномовних літератур Америки у зв'язку з величезною долею та

популярністю авторів цього регіону в загальному масиві іспаномовної літератури. Неодмінно слід подавати цілісний огляд історії розвитку літератури протягом століть, не обмежуючись аналізом лише кількох класиків, що дасть можливість студентам глибше увійти в духовний контекст іспаномовного світу; водночас такий ракурс забезпечує тяглість висвітлення проблематики в попередній дисципліні «Лінгвокраїнознавство». Для оптимізації контролю за прочитаними творами найкраще використовувати розроблені викладачами короткі тести.

Список використаних джерел

1. Бандровська О. Т. Принципи моделювання історії літератури. *Питання літературознавства*. 2008. Вип. 76. С. 84-91.
2. “Заидь и Заида (Отрывокъ изъ романса)”, *Українській Вѣстникъ*, Ч. III, 1816, с. 330–332.
3. “Романсъ”, *Українській Вѣстникъ*, Ч. IV, 1816, сс. 218–221.
4. Дні іспанської мови і культури в Харкові «Слідами Мігеля Ернандеса»: 23-24 вересня 2010 року. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/351/352/353/2612> (дата звернення: 17 червня 2025).
5. Hernández M. *Obra poética completa*. Bilbao: Zero, 1976. P. 364-366.
6. Покальчук Ю. В. Сучасна латиноамериканська проза. К.: Наукова думка, 1978. 277 с.
7. Оржицький І. О. Етно-національна й культурна своєрідність літературного процесу в країнах Андійського регіону (Перу, Болівія, Еквадор) у 20-х – 80-х роках ХХ століття. Харків: Майдан, 2016. 353 с.
8. Пронкевич О. В. Нація-нарація в іспанській літературі доби модернізму. К.: Педагогічна преса, 2007. 254 с.
9. Криворчук І. О. Мозаїка: іспанська мова в історичному та культурному контексті країни: Навчальний посібник з практики іспанської мови. Вінниця: Нова книга, 2012. 232 с.

10. Popova N. M. Geografía, cultura e historia de España (en los ejercicios prácticos). К.: Видавець Вадим Карпенко, 2011. 256 с.
11. Constitución Española. Última modificación: 17 de febrero de 2024. Madrid: Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado, 2024. 138 p.
12. Села К. Х. Родина Паскуаля Дуарте. К.: Країна Мрій, 2011. 190 с.
13. Кальдерон де ла Барка П. Життя – це сон. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kalderon/Zhyttia_-_tse_son.htm? (дата звернення: 17 червня 2025).
14. Криворчук І. О., Чернуха А. М. Мозаїка: іспанська мова у творах майстрів оповідання: Навчальний посібник для домашнього читання. К.: Ленвіт, 2003. 240 с.
15. Mario Vargas Llosa: “Putin es un dictador sanguinario”. URL: <https://www.infobae.com/america/america-latina/2022/04/17/mario-vargas-llosa-putin-es-un-dictador-sanguinario/> (consultado el 17-06-2025).